

Meditació des de la Torre de Collserola*

Lluís Casassas i Simó
(1922-1992)

Heus ací la ciutat nova. Queda lluny aquell monstre tentacular devorador de les viles i dels caserius del seu entorn, monstre del qual parlaven alguns, encara no fa massa anys, perquè només s'entretienien a escoltar els laments darrers d'una societat acabada.

La Barcelona vella, carregada de dos mil anys d'història, es veu encara, des del cim de la torre, com arraulida ran del mar, enmig de les onades de les construccions més recents. I es pot veure clarament com la ciutat s'ha obert suara –com una flor de sang que s'esbadella al raig del sol o com una casa amb les portes també ben esbadellades, aixopluc de vianants– pel cantó de la Nova Icària, amb les seves dues torres senyaleres que, com noves Ansinelli i Garisenda, assenyalen l'entrada de l'urbs nova, de la ciutat viva, recer dels marxants, dels lletrats, dels artesans, dels estudiants i dels lletraferits de tota classe, dels mil professionals i dels treballadors de les mans, de l'intel·lecte i de totes les arts.

A la nova Icària està naixent el centre de la ciutat futura que havien somniat els obrers del veí Poblenou i els Clavé, Monturiol i Abdó Terrades, la ciutat que només es pot entendre, tal com deien ells, si és fundada en una fraternitat molt oberta i en l'esperança.

D'aquesta nova centralitat icariana –hom ho veu ben clar i sense emmascaments des del cim de la torre de Collserola– sorgeixen els eixos viaris, els conjunts edificats i els parcs novells i els antics que ajuden a soldar en un sol aple-

---

* Publicat al diari *Avui*, el 25 de novembre de 1991

gament les barriades que fins ara havien romàs disperses, de tal manera que difícilment hom podia considerar-les integrades a la comuna Barcelona.

La ciutat es veu crèixer en una doble direcció: vers l'exterior, amb una intenció profunda d'urbanització del país, i vers l'interior, amb un esforç constant d'homogeneïtzació i de coherència. Com és natural, les dues tendències generen dubtes i contradiccions, però això és bo, perquè només tot el que és viu ha de generar tensions, alhora que genera la joia de resoldre-les.

Hom veu –i això es pot dir des del punt de vista professional del geògraf– que l'espai abastat per la mirada des del cim de la torre no és, només, el territori esguardat i tot allò que hi és comprès, sinó que és quelcom de més pregon: és tot un camp en eclosió on s'han desclòs les forces més diverses que s'hi han combinat o que s'hi han combatut segons les circumstàncies, en un espai teixit d'estratègies sovint en conflicte, que són les estratègies dels homes que hi viuen, tant si es consideren individualment com en llurs agrupaments.

Per això, val la pena continuar girant la mirada més enllà i veure el continu de Barcelona, veure com de la ciutat viva sobresurten les torres i les xemeneies, testimoni del seu treball, i com s'hi integren les barriades que, fins ara fa poc, només preocupaven alguns *ordenadors d'ofici* maldestres, encaparrats per un ordenament de l'espai del qual, moltes vegades, semblava que l'home estava absent, ell i les seves tensions; *ordenadors de l'espai* que oblidaven, o volien fer veure que oblidaven, que l'espai de Barcelona, com el de qualsevol altra ciutat, no es pot entendre sense saber respondre una pregunta ben senzilla: per a qui s'ordena? L'espai de Barcelona no es pot entendre, doncs, sense voler saber el sentit que ha de tenir l'ordenament que es planteja per als que viuen a la ciutat, per als que s'hi passen, hi treballen i per als que s'hi enfronten.

Això es comprén i es veu ben clar des del cim de la torre de Collserola. Es veu ben clar com s'ha deixat ja per als prestatges de la història allò de «la ciutat de riu a riu estesa», perquè ja s'hi han incorporat –units sense fisures al centre dinamitzador de tot el país– les barriades noves i altres ciutats actualment en expansió, agrupaments que, fins fa pocs anys, unes i altres, havien estat considerades com territoris perifèrics d'un centre llunyà, limitat, dominador i inabastable.

Ara, es veu ben clar, des del cim de la torre, que Barcelona ha esdevingut una altra ciutat anular –la torre Foster en la funció de centre geomètric o psicològic o emblemàtic– creuada en tots sentits per rius de vida i de relació. Des d'allà, es veu com s'han romput els entrebancs d'una disposició radial, estrellada, de les relacions internes de la ciutat on el centre primava, per establir, al seu lloc, una xarxa nova que ha superat els aïllaments i ha vençut les dificultats que havia mantingut una accessibilitat tantes vegades artificialment conreada i volguda, una difícil accessibilitat entre els nuclis històrics, els nous eixamplaments i els seus ciutadans, que hi estaven sense conèixer-se.

Constatar l'existència de la gran ciutat anular és una de les lliçons millors que s'aprenen des del pis tretzè de la torre.

Es veu, al fons, el port vell, clos per l'eixam complicat de les cases antigues aglomerades, com si fos un conjunt congriat per generar la impulsió inestron-

cable i, al seu redós, la successió dels barris que ara ja es van estenent pels canals que els rius han obert a la serralada, i continuen per darrera de Collserola, avantsala de tot el rosari de ciutats que, més enllà, tenen encara la metròpolis barcelonina com a nexa i raó de la seva puixança.

En veure tot aquest territori urbanitzat o en curs d'urbanització –més de tres milions de ciutadans s'hi hostatgen, pel cap baix–, no es pot deixar de témer pel futur, si es consentia en deixar-la a les mans interessades en guanys immediats.

És que tothom no s'ha de sentir interessat a convertir tot el territori central de la ciutat nova en el parc central, en el parc urbà de Collserola, i a evitar que acabi esdevenint un amàs d'edificacions diverses, de suburbis elegants o de suburbis malforjats o en una inacabable corrua de *lunaparc*s enfollidors?

Aquest és el repte, salvar el bosc urbà, perquè si s'assoleix voldrà dir que s'haurà salvat la ciutat gran i el seu parc i aquest s'haurà apropiat als seus habitants, que són els que l'han de gaudir, i la ciutat envoltarà el parc en una abraçada ben estreta.

De la visió que es té des de la torre brolla la resposta immediata a aquesta preocupació. És necessari un ordenament *total* de la regió de Barcelona. *Total*, és a dir de tots els territoris que formen el redol més gran de la ciutat, de totes les activitats, els moviments i els fluxos que s'hi generen, de totes les connexions i interdependències que sorgeixen i han de sorgir entre Barcelona i les altres ciutats grans veïnes situades més enllà dels límits administratius de l'estricta Barcelona.

L'ordenament de la ciutat i de la seva gran regió és necessari, doncs, perquè els seus prop de sis milions de ciutadans puguin realitzar de manera eficaç i avinent, les funcions que la ciutat efectua i ha de continuar efectuant en el futur, com són les funcions relatives als negocis, al lleure, a l'exercici de les professions liberals, a la cultura, a l'educació més general, al treball; que són totes les funcions que ja realitza i ha de continuar efectuant conjuntament amb l'eixam de centres urbans que constitueixen el sistema urbà català, que és un conjunt cohesionat pels lligams *sinalagmàtics* –emprant la cara terminologia pimar-galliana– i no, ja, per lligams jeràrquics i de dependència, que són rebutjats pels municipis i per les persones.

En baixar de la torre, aquests pensaments generaven una idea clara i precisa: d'un cantó, queda molt clar que el que es veu des de dalt no és una ciutat nova que s'acaba de descobrir, sinó que és l'aspecte actual de la vella ciutat catalana que ara, més forta que mai, es projecta vers el futur. D'un altre cantó, el que s'acaba de veure no és una ciutat artificial, sinó una aglomeració que està forjant-se «tal com l'han somiada els seus fills», dia a dia, moment a moment, combat a combat, tal com l'han demanat sempre els seus habitants, tal com la demanaven, per exemple, els habitants dels seus barris abans més negligits quan, ja fa deu anys, s'hi discutia amb interès i amb certa preocupació, el model que havia de tenir l'administració de la ciutat per a la qual es dibuixaven els districtes nous.

Des de la torre de Collserola es pot veure tot això. Només cal esguardar-ho tot amb els ulls ben atents i oberts amb esperança. Només cal recollir, en aquesta mirada, l'alè de les coses, el batec de les lluites, l'esplendor de les realitzacions noves –i la cúpula refulgent del Palau Sant Jordi n'és el seu símbol més alligonador–, l'esperança que brilla en totes direccions seguint les vies noves ja obertes com solcs generosos fendits en el territori, i totes les altres vies que ja se sent palpitant en tota la rosa dels vents i que sorgiran de l'entranya de la torre, el batec incessant i pregó del cor de Barcelona.